

## KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 4/2009 rd

### Statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010—2013

*Till finansutskottet*

#### INLEDNING

##### *Remiss*

Riksdagen remitterade den 31 mars 2009 statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2010—2013 (SRR 3/2009 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande till finansutskottet.

##### *Sakkunniga*

Utskottet har hört

- budgetråd Arto Merimaa och budgetråd Jouko Narikka, finansministeriet
- ekonomiplaneringschef Matti Väisänen, undervisningsministeriet
- utbildningschef Matti Lahtinen, Undervisningssektorns Fackorganisation rf.

#### REDOGÖRELSEN

Inom undervisningsministeriets förvaltningsområde beaktas under ramperioden de åtgärder som det beslutades om i samband med 2009 års statsbudget och första tilläggsbudget. Totalöversynen av statsandelarna till kommunerna träder i kraft den 1 januari 2010. I och med detta överförs statsandelarna för förskoleundervisning, grundläggande utbildning, bibliotek och kommunernas kulturverksamhet samt statsandelen för den grundläggande konstundervisningen som finansierats per invånare från undervisningsministeriets till finansministeriets förvaltningsområde.

I ramarna har hänsyn tagits till den förestående universitetsreformen. Universiteten ska bli självständiga offentligrättsliga inrättningar eller stiftelser som anvisas statlig finansiering enligt bestämningsgrunder som föreskrivs särskilt. Den nya skattestatus universiteten får när formen för juridisk person ändras beaktas vid di-

mensioneringen av den statliga finansieringen av universitetens verksamhet. De universitetsfastigheter som staten äger och som är i Senatfastigheters besittning överförs den 1 januari 2010 till tre fastighetsaktiebolag som ägs av universiteten och staten.

Inom undervisningsministeriets förvaltningsområde kommer den kalkylerade inbesparing på 80 miljoner euro som följer av att åldersklasserna inom undervisningen blir mindre att i enlighet med regeringsprogrammet användas för att förbättra utbildningens kvalitet fram till 2011. Statsandelarna för gymnasierna på grund av elevantalet beräknas minska i långsammare takt under ramperioden.

Extra intäkter och ofördelade vinstmedel från tippningen kommer under ramperioden att avsättas för ombyggnadsprojekt eller annars sysselsättande projekt.

## UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

### *Motivering*

Den pågående ekonomiska recessionen och stimulansåtgärderna försämrar statens, ja hela den offentliga ekonomin finansiella läge avsevärt. Strukturella reformer som gör den offentliga ekonomin hållbarare blir därmed allt viktigare då vi samtidigt också förbereder oss för det utgiftstryck som befolkningens åldrande för med sig. Rambeslutets vägval följer regeringens ekonomiska strategi. Kompetensfrämjande och forskning och utveckling hör till prioriteringarna. Utskottet påpekar att de beslut som fattas i dag skapar förutsättningar för ny tillväxt. Framgångarna låter vänta på sig om vi inte slår vakt om och utvecklar kompetensbasen. Satsningar på utbildning och kunnskap ingår i den verktygsarsenal som behövs för ett långsiktigt ekonomiskt uppsving. Därför är det inte egalt vilka beslut som fattas om de olika skolnivåerna. Den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen, yrkeshögskolorna, universiteten och vuxenutbildningen, alla behöver de adekvat finansiering.

Rambeslutet ändrar inte den utgiftspolitik som fastställts i regeringsförklaringen, utan ramarna för valperioden justeras tekniskt för att motsvara förändringarna i pris- och kostnadsnivån och i budgetstrukturen. Ramen för undervisningsministeriets förvaltningsområde är 5 411 miljoner euro 2010. Den innefattar en lång rad viktiga markeringar för utbildning och kultur. De 80 miljoner euro som man räknar med ska sparas in när åldersklasserna blir mindre har avsatts för att förbättra utbildningens kvalitet fram till 2011. Det är utmärkt, menar utskottet, att regeringen beaktat universitetsreformen i ramarna. Det vill poängtera att obunden vetenskaplig forskning och på sådan forskning baserad högsta utbildning ska vara universitetens primära uppgift också i framtiden. För det behöver samtliga universitet adekvat basfinansiering. Bevillningsfullmakten för Finlands Akademi ökar med närapå 13 miljoner euro från 2009 till 2010. Statsandelen för teatrar, orkestrar och museer ökar med ca 14 miljoner före 2010 och ungefär

hälften av det kommer kommunerna till del. Inom de givna utgiftsramarna kommer man genom omfördelningar i budgetpropositionen för 2010 att bl.a. lägga om vuxenutbildningen och öka anslagen för FoU-investeringar som stärker den ekonomiska tillväxtpotentialen. I synnerhet vuxenutbildningen behöver extra resurser i dagens svåra sysselsättningsläge.

Som ett led i stimulansåtgärderna står regeringen i beråd att tilläggsfinansiera 1 750 studerandeplatser inom yrkesutbildningen så att en del av tillägget gäller åren 2009—2012. Också antalet studerande inom den yrkesinriktade tilläggsutbildningen ska bli fler. Från 2009 blir det möjligt att bedriva fortbildning av läroavtalstyp vid högskolor och bidrag betalas för denna utbildningsform 2009—2012. Utbudet av vuxenutbildning som leder till yrkeshögskoleexamen ökas med 1 000 studieplatser genom en tidsbegränsad tilläggsfinansiering under 2009—2011.

Som ett positivt faktum utanför ramarna kan det noteras att intäktsföringen av tipsmedel beräknas öka med 1,5 procent årligen och att det ur fonden för ofördelade vinstmedel betalas ut sammanlagt 182,6 miljoner euro 2010—2013 för att fördelas mellan vetenskap, konst, ungdomsarbete och idrott enligt den lag som gäller fördelning av tippningsvinstmedel.

### **Grundläggande utbildning**

Utskottet välkomnar regeringens ambition att värna om finansieringen av basservicen för att den sociala och regionala ojämlikhet som följer i recessionens spår ska bli så liten som möjligt.

Enligt 30 § i lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i utbildning under arbetsdagarna rätt att få undervisning enligt läroplanen och elevhandledning. Dessutom föreskriver paragrafen att undervisningsgrupperna ska sammanställas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen. Den ekonomiska tillbakagången i kommunerna sker i rasande takt just nu. Många kommuner har beslutat göra ändringar i årets budget och hyser planer på att rentav per-

mittera lärare. Den viktiga utbildningsservicen går därmed inte att ordna på behörigt sätt. Detta gäller i synnerhet den grundläggande utbildningen. Kommunerna måste enligt utskottet fatta sina utbildningsbeslut så att de lagfästa skyldigheterna uppfylls på ett korrekt sätt.

*Ändrade bestämmelser om specialundervisning i lagen om grundläggande utbildning.* Undervisningsministeriet är sysselsatt med ett lagstiftningsprojekt som avses resultera i ändrade bestämmelser om specialundervisning och annat stöd till elever samt sekretess för personuppgifter. Utskottet konstaterar att syftet med översynen är bra, men att de planerade ändringarna stöder stöd- och specialundervisningen fullt ut bara om det finns minst lika mycket pengar som nu att tillgå för det nya systemet. Om elever som behöver särskilt stöd i allt större utsträckning integreras i grupper med allmän undervisning, blir det allt viktigare att minska undervisningsgruppernas storlek, fortbilda lärarna och vidta andra stödåtgärder.

#### **Insatser för att hindra marginalisering**

Utskottet utredde i fjol våras vad som kunde göras för att hindra marginalisering av unga och kom fram till att bl.a. skol- och studerandehälsövården, omedelbar tillgång till social- och hälsovårdstjänster, skälig storlek på undervisningsgrupperna och mer studiehandledning och tvärfackligt samarbete spelar en viktig roll i det sammanhanget (KuUU 10/2008 rd — MINU 5/2008 rd). En arbetsgrupp vid undervisningsministeriet konstaterar i sin promemoria Nuorta ei jätetä — Puhelletaan yhteen hiileen (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:5) att också bedömningar och kalkyler över vad en marginalisering av unga skulle kosta samhället talar för att hjälpinsatserna bör sättas in så tidigt som möjligt. På så vis får de unga hjälp i tid och ges en chans till ett självständigt, meningsfullt liv. Samhället sparar pengar när myndigheterna satsar på preventiva åtgärder.

Såväl rambeslutet som basserviceprogrammet innehåller en lång rad åtgärder för att under-

lätta invandrades integration. Internationella konflikter och förändrade asylprocedurer i olika länder får allt fler flyktingar att söka sig till Finland. För en lyckad integration är utbildning en första rangens fråga. Det gäller framför allt att ta reda på vilka behov personerna i fråga har och att ordna den rätta sortens utbildning för dem. Ett viktigt mål är att alla unga invandrare avlägger grundskolans lärokurs och att man får andelen invandrarungdomar som deltar i utbildning efter grundskolan upp till en nivå som motsvarar deras andel av hela befolkningen.

#### **Studiehandledning**

Utskottet har i många sammanhang påpekat hur viktig studiehandlingen är för att stödja unga och minska risken för utanförskap. Särskilt i dagens ekonomiska läge accentueras studiehandledningens, bl.a. den personliga handledningens, betydelse. Det behövs mer studiehandledning dels för att de studerande ska kunna fatta viktiga beslut för framtiden och klara sig i studierna, dels för att korta ner studietiderna och minska antalet avbrott.

Dessutom behövs det mer elevvård inom såväl den grundläggande utbildningen som utbildningen på andra stadiet.

#### **Forskningsfinansiering**

På 1990-talet insåg man att för att Finland ska klara sig i framtiden behövs det bl.a. satsningar på forskning. Forskningsanslagen höjdes rejält. Även om läget ser ut i dag behöver den offentliga forskningsfinansieringen ökas, menar utskottet. Utskottet har i ett tidigare utlåtande (KuUU 1/2009 rd — SRR 5/2008 rd) föreslagit att Finland i dagens ekonomiska läge omedelbart bör göra satsningar på vetenskap, konst och forskning inom samhällsekoniskt viktiga områden och hålla fast vid regeringsprogrammets mål att forskningsfinansieringens andel ska vara 4 procent av bnp. Låt vara att målet är ambitiöst är det ytterst angeläget särskilt nu. Det är företagens och den offentliga förvaltningens sak att tillsammans skapa förutsättningar för att det finländska kunnandet ska kunna omsättas i nya ar-

betstillfällen i den globala konkurrens som uppstår när den ekonomiska kraftgången bryts.

### **Statsandelen för kulturverksamhet och bibliotekens finansiering**

Statsandelsreformen 2006 resulterade i en rejäl höjning av statsandelen för teatrar, orkestrar och museer. Utskottet vill åter en gång påminna om hur viktiga kommunernas kulturfunktioner är för människans välbefinnande. För många kommuninvånare är de också ett viktigt sätt att klara sig i en ekonomiskt trängd situation. Därför ser utskottet det som angeläget att kommunerna använder statsandelarna för sitt faktiska ändamål och inte låter de grundläggande kulturtjänsterna förtvina.

Biblioteken är en viktig bastjänst som kommunerna erbjuder oss finländare. Satsningar på bibliotekstjänster ger mångdubbel nytta och bidrar till att öka den breda bildning som behövs inom kunskapssamhället. Men då får kommunerna inte pruta på bibliotekens personal- och anskaffningsanslag. Dessutom blir det avsevärt billigare än att t.ex. åtgärda problem på grund av utslagning.

### **Bygg- och renoveringsprojekt**

I årets tilläggsbudget ingick tilläggsanslag och tilläggsfullmakter för mögelskolor och andra brådskan- de bygg- och renoveringsprojekt. Men behovet när det gäller byggande och renovering av skolor är trots allt mångfaldigt jämfört med

det staten har att ge till anläggningskostnader. Enligt uppgift från länsstyrelserna finns det klart fler skolor som skulle behöva inleda renoveringar i år än vad bevillningsfullmakterna räcker till. Det finns en lång rad viktiga projekt med sysselsättande effekter runtom i landet som inte kan påbörjas om inte statens skjuter till pengar. Det finns t.ex. fortfarande ungefär 1 000 fukt- och mögelskadade skolhus som snabbt skulle behöva repareras. Mögelskolor och andra brådskan- de bygg- och renoveringsprojekt måste fås igång snabbt.

### **Ändringar i statsandelssystemet**

Enligt redogörelsen kommer statsandelarna för förskoleundervisning, grundläggande utbildning, bibliotek och kommunernas kulturverksamhet samt statsandelen för den grundläggande konstundervisning som finansierats per invånare att överföras från undervisningsministeriets till finansministeriets förvaltningsområde. Utskottet frågar sig med oro om det statliga stödet och den statliga styrningen på kulturfronten efter reformen kommer att vara tillräckliga för att dessa för medborgarna så viktiga tjänster ska kunna kvarstå och skötas på behörigt sätt.

### **Utlåtande**

Utskottet föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors den 24 april 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml  
vordf. Tuomo Hänninen /cent  
medl. Paavo Arhinmäki /vänst  
Timo Heinonen /saml  
Sampsa Kataja /saml  
Sanna Lauslahti /saml  
Jukka Mäkelä /saml

Mikaela Nylander /sv (delvis)  
Lauri Oinonen /cent  
Tuula Peltonen /sd  
Tuomo Puumala /cent (delvis)  
Leena Rauhala /kd  
Tommy Tabermann /sd  
ers. Pertti Virtanen /saf (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.